

УДК 378.147:793.3(477.51)
DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-3-162-168

Пархоменко О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
parhomenko.om@ndu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1572-5210

Хвостенко І. О.

викладачка кафедри музичної педагогіки та хореографії
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
khvostenko.io@ndu.edu.ua
orcid.org/0009-0005-9534-0343

**ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ
ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ КОНЦЕРТНО-СЦЕНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті теоретично обґрунтовано проблему формування виконавської майстерності майбутніх хореографів у процесі концертно-сценічної діяльності здобувачів спеціальності 024 «Хореографія» в умовах сучасного мистецького освітнього простору Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Аргументовано, що організація концертних виступів відіграє ключову роль у професійній підготовці майбутніх фахівців, оскільки концертно-виконавська діяльність стимулює їхнє професійне самовдосконалення, сприяє ефективному застосуванню набутих знань, умінь і навичок, а також розкриттю індивідуального художньо-творчого потенціалу. Залежно від освітнього рівня – бакалаврського чи магістерського – зазначена діяльність набуває відповідного змістового й функціонального наповнення, що відповідає специфіці підготовки.

Сценічна активність здобувачів реалізується, зокрема, через участь у студентському хореографічному колективі народного танцю «Забава». Підкреслено, що концертний виступ є складним видом діяльності, який потребує бездоганного виконання в особливих умовах, що, у свою чергу, зумовлює необхідність високого рівня професійних якостей виконавця.

У публікації проаналізовано ключові поняття «майстерність», «виконавська майстерність», «діяльність» і «концертно-сценічна діяльність» як у загальному мистецькому дискурсі, так і в контексті хореографічної освіти. Доведено, що участь у концертних виступах сприяє розвитку професійних компетентностей майбутніх хореографів, зокрема здатності до комунікації з аудиторією, осмислення структури та змісту твору, емоційної виразності виконання і якості сценічної інтерпретації. Сценічний простір виступає платформою для вдосконалення індивідуального стилю, акторської майстерності та художнього мислення.

Ключові слова: майстерність, виконавська майстерність, концертно-сценічна діяльність, майбутні хореографи, хореографічне мистецтво.

Постановка проблеми. Формування виконавської майстерності майбутніх хореографів у закладах вищої мистецької освіти є особливо актуальним, адже саме вона становить основу професійної реалізації фахівців у сфері хореографії. Зміни в культурному середовищі, поява нових танцювальних напрямів, а також переосмислення народного танцю в контексті сучасності зумовлюють зростання вимог до

сценічної діяльності, актуалізуючи потребу в удосконаленні підходів до професійної підготовки хореографів.

У цьому контексті концертно-сценічна діяльність виступає не лише засобом формування стійких хореографічних навичок, а й важливим чинником розвитку виконавської індивідуальності, артистизму та сценічної виразності.

Водночас сучасна хореографічна освіта стикається з низкою викликів, які актуалізують необхідність переосмислення підходів до організації концертно-сценічної діяльності за спеціальністю 024 Хореографія для здобувачів бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що проблема формування виконавської майстерності здебільшого розглядається в контексті загальної мистецької освіти – зокрема, у музичному мистецтві (Ж. Карташова, Я. Лисенко, А. Мартинюк, М. Михайленко, А. Пастернак, З. Стукаленко, В. Ходоровський), театральному (М. Барнич, А. Коленко, Н. Корольова, О. Матвієнко), хореографічному (Л. Андрощук, Т. Благова, Ю. Ростовська – хореографічна педагогіка, С. Лифарь – балетне мистецтво, Л. Цветкова – класичний танець, А. Паладійчук, Н. Цигановська – народно-сценічний танець, І. Спінул, О. Спінул – спортивно-бальний танець). Натомість аспекти, безпосередньо пов'язані з концертно-сценічною діяльністю майбутніх хореографів, залишаються недостатньо дослідженими. Це, у свою чергу, зумовлює актуальність **мети нашої статті** – теоретичне обґрунтування та означення підходів до формування концертно-сценічної діяльності здобувачів спеціальності 024 Хореографія в умовах сучасного мистецького освітнього простору Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція освітніх компонентів у процес підготовки фахівців за спеціальністю 024 Хореографія забезпечує цілісність професійної освіти та формує у здобувачів здатність до комплексного застосування знань, умінь і навичок у реальних умовах творчої діяльності.

Поєднання теоретичної та практичної підготовки сприяє розвитку виконавської майстерності здобувачів у контексті їхньої професійної орієнтації на умови сценічної роботи, що відіграє визначальне значення для становлення професійної компетентності майбутнього хореографа.

На основі аналізу науково-методичної літератури, змісту навчальних програм зі спеціальності 024 Хореографія, що викладаються у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя на бакалаврському рівні вищої освіти – «Теорія і практика хореографічного виконавства та методика викладання танцю», «Хореографічний ансамбль», «Мистецтво балетмейстера», «Виконавська практика» та магістерського «Виконавська майстерність хореографа», «Ансамбль народного танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Сценічно-виконавська практика», а також результатів особистого педагогічного досвіду визначено, що виконавська майстерність є ключовим чинником формування сценічної індивідуальності. Вона охоплює розвиток пластичного мовлення, емоційної виразності та здатності до художньої інтерпретації хореографічного образу.

Процес формування майстерності включає:

- *систематичні практичні заняття, спрямовані на вдосконалення технічних навичок;*
- *вправи імпровізаційного характеру для розвитку творчого потенціалу;*
- *опрацювання хореографічних партій та виконання композицій.*

У результаті здобувачі опановують особливості різних хореографічних стилів і напрямів, формують сценічну впевненість і артистичну виразність.

Для чіткого розуміння зазначених процесів необхідно визначити ключові поняття «майстерність», «виконавська майстерність», «діяльність», «концертно-сценічна діяльність».

У тлумачному словнику термін «*майстерність*» визначається як, уміння, вправність і досконалість у здійсненні певного виду діяльності; високе мистецтво в будь-якій сфері, професійна компетентність та висока якість виконаної роботи тощо [2, с. 637].

У своїй праці «Теорія і методика музичної освіти» О. Ростовський описує майстерність як високий рівень вправності в певному виді діяльності, що базується на професійних знаннях, вміннях і навичках та відображає здатність людини до швидкого й безпомилкового виконання професійних завдань [5, с. 603].

Майстерність у контексті хореографії розглядається як високий рівень професійної компетентності, що поєднує технічну вправність, творчий підхід і здатність до якісного виконання художніх завдань. За Ю. Ростовською, майстерність є системою основою та передумовою виховання викладача хореографічного мистецтва, а вдосконалення виконавської діяльності виступає показником формування сценічно-виконавської майстерності хореографа-педагога [4, с. 143].

Виконавська майстерність, становить собою спеціалізовану форму майстерності, яка інтегрує технічну досконалість, емоційну виразність і сценічну індивідуальність, забезпечуючи втілення хореографічного задуму через пластичне мовлення та артистичну інтерпретацію.

В. Білоус визначає сценічно-виконавську майстерність як інтегровану рису особистості, становлення якої відбувається в процесі професійної підготовки та виконавської діяльності. Вона підкреслює складну структуру цієї майстерності, яка включає такі компоненти: теоретичний, технічний, художній та суспільно-психологічний (комунікативний) [1, с. 143].

Подальший розвиток виконавської майстерності передбачає систематичну роботу над удосконаленням техніки виконання, поглибленням розуміння стилістичних особливостей хореографічних напрямів і формуванням умінь адаптувати власний виконавський стиль до різноманітних художніх контекстів.

Важливим аспектом є також розвиток емоційної виразності, що дозволяє здобувачу передавати глибокий зміст хореографічного образу, залучаючи аудиторію до художнього діалогу. Таким чином, виконавська майстерність виступає не лише як сукупність технічних і творчих навичок, а й як комплексна система, що формує професійну ідентичність хореографа-виконавця.

У тлумачному словнику сучасної української мови *діяльність* визначається як спосіб існування людини у світі, її здатність вносити зміни в реальність; це цілеспрямоване застосування духовних і фізичних сил для пізнання, перетворення світу та створення нового [2, с. 183].

У мистецькому дискурсі *діяльність* розглядається як самостійна форма естетичної творчості у сфері мистецтва, що охоплює як процес створення, так і сприймання художнього твору, виступаючи ключовою ланкою художньої культури.

Специфіка цієї діяльності обумовлює розвиток особистісних якостей, зокрема самостійності, ініціативності, креативності, сформованої світоглядної позиції, здатності до усвідомлення власного творчого потенціалу, а також сприяє формуванню позитивного емоційного фону та інших важливих характеристик особистісного зростання [3, с. 11].

Одним із видів мистецької діяльності є концертно-сценічна діяльність

Концертно-сценічна діяльність майбутнього хореографа є суттєвим аспектом формувального процесу його виконавської майстерності, поєднуючи теоретичні знання, практичні навички та творчу самореалізацію. Цей вид діяльності передбачає не лише технічне виконання хореографічних композицій, а й розвиток сценічної виразності, емоційності та вміння взаємодіяти з аудиторією.

У процесі підготовки до концертних виступів здобувачі формують ключові фахові навички, які сприяють їхньому становленню як фахівців. Вони вчаться адаптуватися до сценічних умов, ефективно взаємодіяти в команді та удосконалювати

індивідуальний стиль виконання, що є важливим елементом формування їхньої професійної ідентичності.

Участь здобувачів у відкритих творчих проєктах, концертах і хореографічних фестивалях-конкурсах забезпечує їх практичною підготовкою до сценічної діяльності. Ця практика відіграє ключову роль у професійній підготовці, оскільки дає змогу адаптуватися до умов публічного сприйняття.

Виступи перед аудиторією сприяють удосконаленню здатності студентів-виконавців чутливо реагувати на зворотний зв'язок глядачів і розкривати нові межі артистичної виразності, що є важливим для їхнього професійного зростання. Такі виступи сприяють формуванню сукупності професійних компетентностей, зокрема:

- ефективному налагодженню комунікації з аудиторією;
- поглибленню розуміння композиційної структури та змістового наповнення хореографічного твору;
- розвитку виконавської емоційності та підвищенню якості сценічної інтерпретації.

Сценічний виступ для майбутніх хореографів постає як експериментальний простір для вдосконалення індивідуального виконавського стилю, акторської майстерності та художнього мислення. Поєднання практичної підготовки з розвитком творчого потенціалу забезпечує становлення фахівця, здатного ефективно функціонувати в умовах реального сценічного простору та динамічного мистецького середовища.

На думку Т. Ткаченко, підготовка здобувачів освіти до концертного виступу передбачає вирішення таких завдань: виховання відповідальності за якість сценічного виконання; навчання методам і прийомам подолання сценічного хвилювання; підвищення виконавської майстерності через прагнення до досягнення художньо-емоційних цілей шляхом розв'язання технічних завдань та їх подолання; розвиток артистизму та творчих здібностей; формування сценічної культури; розширення концертної практики.

Науковець наголошує, що вагоме значення має проблема оптимального підбору педагогом концертного репертуару та його вміння у співтворчості зі студентом досягти виконавської мети. Викладач повинен допомогти студентові опанувати втілення художніх цілей через пошук оптимальних технічних і виконавських засобів. Для цього концертний репертуар має бути відповідним до рівня підготовки студента, що дозволить йому зосередитися не лише на подоланні технічних труднощів, а й наблизитися до рівня художньої творчості. Це передбачає роботу над образно-емоційною драматургією твору та її ефективним втіленням на сцені [6].

З урахуванням викладеного розглянемо концертно-сценічну діяльність здобувачів зі спеціальності 024 Хореографія Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

У сучасному хореографічному мистецтві, що динамічно розвивається, сценічна діяльність є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців-хореографів. У Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя вона відіграє ключову роль у формуванні професійних компетентностей здобувачів, сприяючи розвитку їхньої виконавської майстерності, сценічної культури та творчого потенціалу. Залежно від освітнього рівня – бакалаврського чи магістерського – ця діяльність набуває відповідного змістового та функціонального наповнення, узгодженого зі специфікою підготовки. Сценічна діяльність здобувачів активно реалізується через участь у студентському хореографічному колективі народного танцю «Забава».

Концертно-сценічна діяльність на бакалаврському рівні у межах колективу зосереджена на формуванні базових хореографічних навичок, розвитку сценічної виразності та опануванні основ постановчої роботи. Здобувачі вивчають і виконують традиційні танці народів світу, а також регіональні хореографічні композиції, що

відображають культурну спадщину України від їх фольклорних витоків до сучасних інтерпретацій.

Участь у концертах і фестивалях – зокрема, у Міжнародному дитячому та молодіжному фестивалі-конкурсі хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси» та Всеукраїнському фестивалі-конкурсі балетмейстерських робіт «Покрова-Dance», які проводяться на базі університету, дозволяє здобувачам удосконалювати техніку виконання, працювати над синхронністю рухів і налагоджувати сценічну взаємодію в колективі.

Основна мета концертно-сценічної діяльності на бакалаврському рівні – надати студентам практичний досвід, що сприяє закріпленню теоретичних знань, отриманих під час вивчення освітніх компонентів: «Теорія і практика хореографічного виконавства та методика викладання танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Хореографічний ансамбль», «Виконавська практика». Участь у колективах сприяє розвитку сценічної культури, навичок командної роботи та здатності адаптуватися до умов сценічного простору.

На магістерському рівні концертно-сценічна діяльність у колективі «Забава» набуває поглибленого змісту з акцентом на самостійну постановчу роботу, творчу інтерпретацію та професійну організацію виступів. Здобувачі, магістерського рівня освіти, активно долучаються до створення більш складних, розкритих за формою та стилем хореографічних постановок виступаючи у ролі молодих балетмейстерів, розробляючи оригінальні хореографічні твори для власних творчих проєктів та участі у фестивалях і конкурсах хореографічного мистецтва. Крім того, вони беруть на себе відповідальність за підготовку молодших студентів до виступів, виконуючи роль наставників. Така діяльність сприяє розвитку їхніх лідерських якостей і педагогічних умінь, що є важливими для майбутньої професійної реалізації.

Отже, можемо зробити висновки, що формування виконавської майстерності здобувачів зі спеціальності 024 Хореографія у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя здійснюється через концертно-сценічну діяльність колективу народного танцю «Забава», і є багатограним процесом, який забезпечує комплексну підготовку майбутніх хореографів. На бакалаврському рівні вона спрямована на формування базових виконавських навичок і сценічного досвіду, тоді як на магістерському – на розвиток творчої самостійності, постановчої майстерності та лідерського потенціалу. Участь у фестивалях, конкурсах і звітних концертах сприяє професійному становленню здобувачів, формуючи їх як універсальних фахівців, здатних відповідати на виклики сучасного хореографічного мистецтва. Подальший розвиток цієї діяльності сприятиме інтеграції здобувачів у міжнародний хореографічний простір.

Література

1. Білоус В. П. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 2005. 194 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 265 с.
4. Ростовська Ю. О. Формування виконавсько-сценічної майстерності майбутніх фахівців з хореографії у закладах вищої освіти України. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»; (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2023. № 2. С. 142–147.
5. Ростовський О. Я. теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2011. 640 с.

6. Ткаченко Т. В., Шумська О. О. Формування виконавської надійності майбутніх педагогів-музикантів у процесі їх професійної підготовки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 214. С. 90–94.

References

1. Bilous V. P. Psychological aspects of formation of performance artistic mastery: diss. PhD Art Studies: Music art: specialty 17.00.03. Kyiv, 2005. 194 p [in Ukrainian].
2. Big explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language (with add. and supp.) / Comp. and head edit. V.T. Busel. K.; Irpin: VTF «Perun», 2005. 1728 p [in Ukrainian].
3. Parkhomenko O. M. Formation of ballet master skills of future choreography teachers in process of professional training: diss. PhD: Professional education: specialty 13.00.04. Kyiv, 2016. 265 p [in Ukrainian].
4. Rostovska Y. O. (2023). Formation of performing-scenic mastery of future specialists in choreography in higher educational institutions of Ukraine. *Scientific notes. Series "Psychologic-pedagogic Sciences"; (Nizhyn Gogol State University), (2), P. 142-147* [in Ukrainian].
5. Rostovskyi O. Y. Theory and methodic of music education: Educ. -meth. guide. Ternopil: Educational book Bohdan, 2011. 640 p [in Ukrainian].
6. Tkachenko, T. V., Shumska, O. O. (2024). Formation of performance reliability of future teachers-musicians in process of their professional training. *Scientific notes. Series: Pedagogical sciences, (214), 90-94* [in Ukrainian].

Parkhomenko O.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of Department of Musical Pedagogy and Choreography
of Nizhyn Gogol State University
parhomenko.om@ndu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1572-5210

Khvostenko I.

Lecturer of Department of Musical Pedagogy and Choreography
of Nizhyn Gogol State University
khvostenko.io@ndu.edu.ua
orcid.org/0009-0005-9534-0343

FORMATION OF PERFORMING MASTERY OF FUTURE CHOREOGRAPHERS IN THE PROCESS OF CONCERT AND STAGE ACTIVITY

The article theoretically justifies the issue of formation of performing mastery of future choreographers in the process of concert and stage activity of education obtainers of the specialty 024 "Choreography" in the conditions of contemporary artistic educational area of Nizhyn Gogol State University.

It is argued, that organization of concert performances plays a key role in professional training of future specialists, as concert-performing activity stimulates their professional self-improvement, encourages effective application of acquired knowledge, abilities and skills, as well as discovering individual artistic-creative potential. Depending on educational level – bachelor's or master's – mentioned above activity gains appropriate essential and functional filling, that resembles the peculiarity of training.

Stage activity of the obtainers is realized, in particular, through participation in the student choreographic ensemble of folk dance "Zabava". It is emphasized, that concert performance is a complex kind of activity, that requires perfect performance in special circumstances, that, in return, dictates the necessity of high level of professional qualities of a performer.

Key notions “mastery”, “performance mastery”, “activity” and “concert and stage activity” are analyzed in the publication, as in general artistic discourse, and in the context of choreographic education. It is proved, that participation in concert performances encourages development of professional competences of future choreographers, in particular the ability of communication with audience, comprehension of structure and meaning of the work, emotional expressiveness of performance and quality of stage interpretation. Stage area acts as a platform for improvement of individual style, acting mastery and artistic thinking.

Key words: mastery, performance mastery, concert and stage activity, future choreographers, choreographic art.